

'Commotie rond Heesters is schijnheilig'

Johannes Heesters

[Achtergrond](#) - 14 februari 2008 - Auteur: Jonathan Witteman

(14 februari 2008) Het optreden van Johannes Heesters in zijn geboortestad Amersfoort houdt de gemoederen flink bezig. Actievoerders roepen op tot een boycot en dreigen zijn concert te verstoren. In Duitsland wekt de ophef rond de hoogbejaarde zanger vooral bevreemding.

Meer dan veertig jaar na zijn beruchte laatste optredens op Nederlandse bodem staat Johannes Heesters op 16 februari weer op de planken in zijn geboorteland. De zanger en acteur maakte halverwege de jaren zestig zijn opwachting in de Nederlandse versie van de musical 'The Sound of Music'.

Het werd een fiasco. Dat uitgerekend Heesters de rol van de antifascistische kapitein Von Trapp vertolkte, schoot bij het publiek in het verkeerde keelgat. De zalen bleven akelig leeg en de musical moest voortijdig worden stopgezet. Dieptepunt was het optreden in Carré, waar Heesters door het Amsterdamse publiek werd weggehoond met een luidkeels "Heesters SS! Heesters SS!"

Boycot

Anno 2008 is de commotie rond de Methusalem van de podiumkunsten nog altijd onverminderd groot. Uit angst voor ongeregeldheden tijdens zijn concert in theater De Flint hebben tientallen vermeende Heesters-tegenstanders hun kaartjes moeten inleveren.

Eerder riep de Nederlandse Bond van Antifascisten op tot een Heesters-boycot en kondigde de Leo Smit Stichting een tegenconcert aan, dat op de avond van Heesters concert op een steenworp afstand van De Flint moet plaatsvinden.

Absurd, noemt de Duitse historicus Ingo Schiweck de commotie rond de 104-jarige. "Hitler was een groot fan van Heesters, maar wat kon Heesters daar aan doen? Toen Heesters in 1935 naar Hitler-Duitsland vertrok, werd daar in Nederland helemaal geen schande van gesproken. Integendeel, de Nederlanders waren er trots op. 'Onze' Johan Heesters gaat naar het grote Duitsland, dat was de teneur."

Zondebok

Volgens Schiweck, die onder meer een boek schreef over de Nederlandse filmindustrie tijdens de Duitse bezetting, is Heesters na de oorlog tot nationale zondebok gemaakt. “De Nederlanders hebben zich op Heesters af kunnen reageren. Nederland heeft zich tijdens de Tweede Wereldoorlog relatief rustig gehouden onder de Duitse bezetting. De mensen werkten gewoon door terwijl om hen heen de Joden naar Auschwitz werden gedeporteerd.

Wat dat betreft heeft Heesters niet veel anders gedaan dan zijn landgenoten. Misdaden heeft hij nooit begaan.”

Heesters-biograaf Jürgen Trimborn sluit zich daarbij aan. “Heesters is een schoolvoorbeeld van iemand die na de Tweede Wereldoorlog aan de schandpaal is genageld, terwijl de rest van Nederland de handen in onschuld waste. De Nederlanders probeerden na de oorlog met zichzelf in het reine te komen en dus waren er mensen nodig om de schuld te geven. Dat is begrijpelijk, maar ook schijnheilig.”

Onrecht

Heesters wordt in Nederland nog steeds onrecht aangedaan, vindt Trimborn. “Als je je echt in Heesters verdiept, dan beseft je dat hem niets te verwijten valt. Heesters was een van de weinige sterren in het Derde Rijk die zich niet of nauwelijks met de Nazi's inliet. Van Goebbels heeft hij zich altijd ver gehouden. Heesters stond erop om het Nederlandse staatsburgerschap te behouden, terwijl Goebbels wilde dat hij Duitser werd. Aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog trad hij op in Amsterdam met een theatergroep van uit Duitsland gevluchte Joden. Daarmee bracht hij zijn carrière in groot gevaar. Goebbels was woedend toen hij het hoorde.

Ook weigerde Heesters na de Duitse inval van mei 1940 op te treden voor de in Nederland gelegerde troepen. Goebbels wilde een propagandasymbool van hem maken, maar Heesters wilde daar niets van weten.”

Excuses

Het verwijt dat Heesters nooit zijn medeleven zou hebben betuigd naar de slachtoffers van het nationaal-socialisme, is volgens Trimborn onjuist. “Tallose malen heeft hij zijn excuses aangeboden en gezegd dat hij zich schaamde. Tallose keren heeft hij verklaard: het spijt me dat ik voor Hitler heb gezongen, het spijt me dat ik me door Dachau heb laten leiden. Ik wilde carrière maken, maar misschien had ik beter nooit uit Nederland weg moeten gaan.

In eigen kring heeft hij zonder twijfel gedaan wat hij kon om mensen te redden. Zijn joodse huishoudster heeft dankzij hem de oorlog overleefd. Maar in tegenstelling tot anderen heeft hij dat nooit aan de grote klok willen hangen. Zijn weerzin voor het anti-semitisme was voor hem iets vanzelfsprekends.”

Verbazing

In Duitsland zorgt de commotie rond de oudste nog actieve artiest ter wereld voor de nodige opgetrokken wenkbrauwen. “Heesters is hier een volledig geaccepteerd figuur”, zegt Schiweck. “Het enige dat de Duitsers abnormaal aan hem vinden is zijn leeftijd. ‘Het meest houdbare artikel ooit door Duitsland uit Holland geïmporteerd’, wordt Heesters ook wel genoemd. Voor veel mensen is hij een held: iemand die zo oud is en dan nog steeds optreedt.

En de Duitse roddelpers leeft natuurlijk hartstochtelijk met hem mee. Voor hen is het sensationeel dat Heesters na meer dan vier decennia weer in zijn geboorteland optreedt en dan ook nog zo veel tegenwind krijgt.”

Paradox

Volgens Trimborn wordt door de Nederlanders vaak onderschat hoe belangrijk de man met zijn onafscheidelijke sjaal, witte handschoenen en cilinderhoed voor het imago van Nederland is geweest. “Voor de Duitsers wás Johannes Heesters Nederland. Samen met Rudi Carrell heeft hij Holland populair gemaakt in Duitsland. Voor de Duits-Nederlandse betrekkingen zijn die twee zeer belangrijk geweest.

Dat is in Nederland nooit echt begrepen. En dat was meteen ook de treurige paradox van Heesters: hij werd verguisd in het land dat hij geliefd hielp maken.”

Jonathan Witteman is redacteur van het Duitslandweb.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/1071/commotie-rond-heesters-is-schijnheilig>